

N. Tinbergen en De Levende Natuur

Vanaf januari 1947, toen De Levende Natuur — na een onderbreking gedurende de oorlog — met de 50ste jaargang herleefde, tot aan 1984, toen met ingang van de 85ste jaargang het karakter van het tijdschrift door toespitsing op natuurbehoud en natuurbeheer werd gewijzigd, was Dr. N. Tinbergen lid van onze redactie. Daarvoor had Niko Tinbergen reeds met een 40-tal artikelen aan De Levende Natuur bijgedragen; voor het eerst in 1927 aan de 31ste jaargang. Van jongsaf aan voelde Tinbergen zich door de geschriften van de oprichters van De Levende Natuur, E. Heimans en Jac. P. Thijssse, gesterkt en gerechtvaardigd in zijn enthousiasme en belangstelling voor de natuur en ook voor mensen die intensief met de natuur verkeren en er sterk van afhankelijk zijn. Zijn bijdragen aan het tijdschrift brachten hem in direct persoonlijk contact met Thijssse en hij ging het ook zelf als een taak voelen anderen tot ontmoetingen met de natuur te stimuleren en hen daarbij te leiden. Het vertellen van eigen waarnemingen, liefst ook met een nadere analyse ervan, was daarbij een belangrijk middel. Ook Tinbergen deed dit goed en graag; hij was dus na het overlijden van Thijssse in 1945 de aangewezen persoon diens redactietaak over te nemen. Tinbergen spande zich echter ook in om het omgaan met de natuur wetenschappelijk interessant te maken. Aan de Leidse universiteit ontwikkelde hij een nieuwe tak van de dierkunde, de ethologie, waarbij het werk van mensen als Von Frisch en Julian Huxley hem tot voorbeeld diende en samenwerking en vriendschap met Lorenz sterk stimuleerde. Toen Professor Tinbergen in 1950 de mogelijkheid kreeg met de universiteit van Oxford als basis de ethologie ook in de angelsaksische wereld tot ontwikkeling te brengen, vertrok hij uit Leiden daarheen — overtuigd dat de toekomst van de ethologie in ons land intussen wel verzekerd was.

In de loop van de volgende decenia werd het steeds meer duidelijk dat de fundamentele aspecten van de ontdekkingen, die door de bestudering van het gedrag van dieren werden gedaan en

de theorieën die op grond hiervan werden ontwikkeld, ook voor het inzicht in mensengedrag van grote waarde zijn. Op bijzondere wijze werd dit onderstreept toen in 1973 de Nobelprijs voor Geneeskunde en Fysiologie werd toegekend aan Von Frisch, Lorenz en Tinbergen als grondleggers van de ethologie en als erkenning van de waarde van dit werk voor het welzijn van de mensheid.

Kortgeleden kwam Professor Tinbergen — die sinds zijn pensioenering in 1974 in Oxford is blijven wonen — een waarneming tegen die opvallend past in de sfeer, die de oprichters van De Levende Natuur voor ogen stond. Hij wilde die niet aan onze lezers onthouden, vooral ook in de hoop dat de waarneming tot opnieuw kijken zal prikkelen.

Egels en (wilde) appels

Zojuist heb ik een kostelijk boekje gelezen, waarin een man van 98 jaar een eigen waarneming beschrijft die nog weer een beetje het oude verhaal bevestigt, dat Egels nu en dan appels verslepen door ze op hun stekels te prikken. Toen ik dit las kreeg ik sterk de indruk dat het vast geen naperen was van wat hij in een boek had gelezen, maar dat het eigen waarneming betrof. Ten eerste kon de man niet lezen, en ten tweede dateert de waarneming uit zijn jonge jaren toen hij, zoals uit allerlei details in zijn boek blijkt, een betrouwbaar waarnemer was. Ook de stijl wijst op eigen waarneming. Hieronder volgt de tekst. Zijn verhalen werden door hem, George Henry Hewin, mondeling meegedeeld aan zijn kleinzoon en diens vrouw Angela. Ze werden op de band opgenomen en door Angela Herwin bewerkt in het boekje *The Dillen. Memories of a Man of Stratford upon Avon*. *) Het boekje is in het Stratfordse dialect geschreven (Birmingham is bijv. Brummagan) en is een boeiend rapport over het leven van deze mensen in het eind van de 19de en het begin van de 20ste eeuw.

'In the summer the hedge bottoms was dry as bone . . . Sometimes I weren't here first! We 'd got a job (een karwei — hij was metselaar — at Wilmcote (een plaatsje een paar km ten NW van Stratford) and as we went through the fields to work, early morning at half

past five, this one hedge was crabs, masses of crabs (de crab apple is de in Zuid Engeland veel voorkomende wilde appel — wij hebben er hier in Oxford ook een in de heg achter onze tuin). The mist was ris'ng (de man heeft een dichterlijke aanleg).

We stood and watched, quiet, and the hedgehogs came out of their holes with their bristles shut (egels leven natuurlijk niet echt in holen, maar verslapen de dag dikwijls in gangen of legers in lang gras). Those crabs as had fallen, they was going mella yella (mellow = zacht, yellow = geel) and the hedgehog rolled over on them, stuck up their spines, picking up a load of crabs — and back into the hole! We stood and watched them, you would not think they could do such things, would you? They shut their bristles and off came the crabs, and that way they got a stock for winter'.

George Henry Hewin werd geboren in 1879 en vertelde zijn verhaal kort voordat hij in 1977 stierf. Hij hoorde tot de armsten der armen. In de tijd, waarvan hij hier spreekt had hij los werk, en altijd tegen de armzalige betaling die zulke mensen in die tijden kregen. 'The Dillion' was zijn bijnaam en betekent in het lokale dialect "het Krieltje" of "het Onderkruispel", dus een opvallend klein man.

*) Oxford University Press; Paperback, Prijs £ 1.95.

P.S. De waarneming is niet nieuw en was het ook in die tijd niet en zelfs de interpretatie als een vorm van vervoer van appels, gaat terug tot Plinius! Maar toch geloof ik dat we tegenwoordig minder afwijzend over zulke interpretaties moeten oordelen dan zelfs maar 40 jaar geleden, toen Ijsseling en Scheygrond in hun 'De Zoogdieren van Nederland' (deel I, blz. 195) schreven dat egels natuurlijk niet 'met opzet' appels zo vervoerden en dat 'overigens deze zaak volstrekt uitgemaakt' zou zijn (voetnoot op pag. 45). Ik vermoed dat de heer Hewin de spijker toch wel eens op de kop geslagen zou kunnen hebben — dieren-gedrag lijkt telkens weer veel meer "sophisticated" te zijn dan we vroeger geneigd waren aan te nemen.

N. Tinbergen